

K 41262004 : สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม

คำสำคัญ : พระอุโบสถและพระวิหารที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก

จุมพล เพิ่มแสงสุวรรณ : พระอุโบสถและพระวิหารที่ได้รับอิทธิพลตะวันตกสมัยอยุธยาตอนปลาย (พ.ศ.2199 – 2310) (THE WESTERN INFLUENCE ON UBOSATHES AND VIHARAS IN LATE AYUDHYA PERIOD (1656 – 1767 A.C.) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ : ผศ. สมคิด จิรทัศน์กุล, รศ. เสนอ นิลเดช. 365 หน้า. ISBN 974 - 653 - 530 - 7

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะและรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของพระอุโบสถและพระวิหารที่ได้รับอิทธิพลตะวันตกในสมัยอยุธยาตอนปลาย (พ.ศ. 2199 – 2310) ตลอดจนที่มาและความสำคัญของปัจจัยต่างๆที่มีผลกระทบต่อการเกิดรูปแบบของอาคาร ทำให้เกิดพัฒนาการต่อเนื่องมาจนถึงปลายอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1. แบบทางสถาปัตยกรรม ได้แก่ แผนผัง รูปด้าน และโครงสร้างของอาคารที่ได้จากการศึกษาและการสำรวจทำรังวัดในเขตพื้นที่ภาคกลาง จำนวน 13 จังหวัด รวมทั้งสิ้น 81 อาคาร 2. ประวัติศาสตร์ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในสมัยอยุธยาตอนปลาย ที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของพระอุโบสถและพระวิหาร

การวิเคราะห์ข้อมูลทำโดยการกำหนดช่วงอายุเวลาของพระอุโบสถและพระวิหารออกเป็น 3 ช่วง คือ 1. ช่วงสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พ.ศ. 2199 – 2231. 2. ช่วงสมัยสมเด็จพระเพทราชา – สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 พ.ศ. 2231-2251. 3. ช่วงสมัยพระเจ้าท้ายสระ - พระเจ้าเอกทัศ พ.ศ. 2251-2310. จากนั้นจึงทำการจัดกลุ่มรูปแบบของอาคาร และแบ่งสายพัฒนาการของอาคารในแต่ละแบบ แล้วนำมาวิเคราะห์ในเชิงสถาปัตยกรรม

ผลจากการวิจัยพบว่า รูปแบบของพระอุโบสถและพระวิหารที่ได้รับอิทธิพลตะวันตกในช่วงสมัยอยุธยาตอนปลายนั้นมี 3 แบบ คือ

1. อาคารที่พัฒนามาจากอาคารแบบไทยประเพณี(แบบทรงคฤห์)
2. อาคารทรงตึกแบบลพบุรี
3. อาคารทรงตึก

รูปแบบของอาคารไทยประเพณีและอาคารทรงตึกนั้น ได้มีการพัฒนามาจนถึงปลายอยุธยา และสืบเนื่องไปจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ส่วนอาคารทรงตึกแบบลพบุรีนั้น พบเฉพาะในช่วงรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และในจังหวัดลพบุรีเท่านั้น ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของช่างท้องถิ่น

ภาควิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม | บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร | ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อนักศึกษา.....จุมพล เพิ่มแสงสุวรรณ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ 1. สมคิด จิรทัศน์กุล 2. เสนอ นิลเดช

K 41262004 : MAJOR : ARCHITECTURE AND RELATED ARTS

KEY WORD : THE WESTERN INFLUENCE ON UBOSATHES AND VIHARAS

JUMPON POEMSANGSUWAN : THE WESTERN INFLUENCE ON UBOSATHES AND VIHARAS IN LATE AYUDHYA PERIOD (1656 – 1767 A.C.). THESIS ADVISORS : ASST.PROF. SOMKID JIRATATSANAKUL , ASSO. PROF. SANER NINDEJ. 365 pp. ISBN 974 - 653 - 530 - 7

The purposes of this research were to study the characteristic and architectural forms of the Ubosathes and Viharas with the Western influence in Late Ayudhya Period (1656 – 1767 A.D.). Including the origin and the importance of factors that has effected building forms, and has developed continuously through the Late Ayudhya Period and Early Rattanakosin Period.

The data used for this research were : 1. The survey of architecture building in the central region (13 Provinces, 81 Buildings) including plans, sections and structure systems. 2. The history of economy, society and culture in Late Ayudhya Period that had influenced the architecture form of Ubosathes and Viharas.

The data analyzed was done by the division of the age of Ubosathes and Viharas into 3 periods. 1. King Narai The Great Period (1656 – 1688 A.D.) 2. King Phedraja – King Sanphed 8 (1688 – 1708 A.D.) 3. King Taisra – King Akathat (1708 - 1767 A.D.). Then organized the buildings forms and devided the development of each buildings pattern and analyzed them architecturally.

The results of the research were the forms of Ubosathes Viharas that have the Western influence in Late Ayudhya Period which can be devided 3 types, they are :

1. The building that developed from traditional building form
2. The building form of Lopburi influence
3. The solid - looking building form (Song Tuk)

The forms of traditional buildings and Solid form buildings has been developed until the Late Ayudhya Period and continued through Early Rattanakosin Period. The Lopburi influence building form could be found locally only in King Narai The Great Period.

Department of Architecture and Related Arts Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2002

Student's signature ..... *Jumpon* .....

Thesis Advisors' signature 1. *Somkid J.* ..... 2. *Saner* .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ไม่อาจเสร็จสมบูรณ์ได้ถ้าไม่ได้รับการสนับสนุนทุนในการศึกษาวิจัยจากมหาวิทยาลัยศิลปากร และคณะอาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผศ.สมคิด จิระทัศนกุล และ รศ.เสนอ นิลเดช ที่ให้คำแนะนำและเป็นพี่ปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอขอบคุณ ดร.ตรึงใจ บุรณสมภพ และ ผศ.สาทิศ ชูแสง ที่ให้คำแนะนำและแก้ไขข้อผิดพลาดภายในเนื้อหาของวิทยานิพนธ์

นอกจากนี้ต้องขอกราบขอบพระคุณบิดา-มารดา และครอบครัวเพิ่มแสงสุวรรณ ที่คอยให้กำลังใจในการศึกษาเสมอมา

ขอบคุณ นายอัครพันธุ์ พันธุ์สัมฤทธิ์, นายวรกานต์ สิงหเดช, นายวิโรจน์ ชีวาสุขถาวร นางสาวศศิธร จันทริบ, นางสาวจุฬาทิพย์ อินทราไสย และนางสาวมยุรี สุภังคนาх ที่ช่วยในการทำรังวัด และให้คำปรึกษา

ขอบพระคุณ พระสงฆ์ สามเณรและชาวบ้านตามสถานที่ต่างๆที่เอื้อเฟื้อกรุณาแก่ข้าพเจ้าได้สอบถามเส้นทาง และมีโอกาสเข้าไปนมัสการหลวงพ่ที่ประดิษฐานอยู่ภายในพระอุโบสถและพระวิหารของชุมชนนั้นๆ

ขอพระขอบคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่ช่วยคลี่คลายให้ข้าพเจ้าได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ และได้เห็นโลกกว้างมากขึ้น ตลอดจนช่วยคุ้มครองข้าพเจ้าในการเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆโดยสวัสดิภาพ

สุดท้ายนี้ ข้าพเจ้าหวังว่าวิทยานิพนธ์เล่มนี้คงจะมีประโยชน์บ้างสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาค้นคว้า และหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมในประเทศไทย และถ้าหากมีข้อผิดพลาดประการใดภายในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ข้าพเจ้าต้องขอภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย.

นายจุมพล เพิ่มแสงสุวรรณ